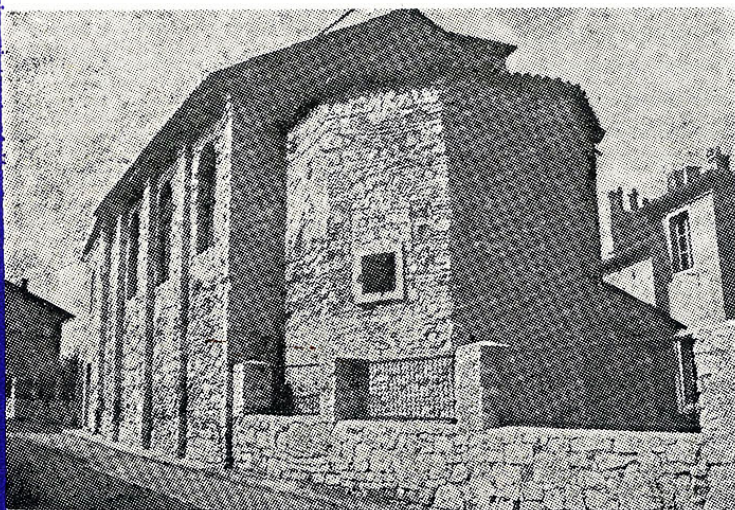

Ликови Богомајке и Богодетета на престоној икони иконо-
стаса из 17. века у српском православном храму Светог
Николе у истарском граду Пули.

Бог се јави у телу

оправда се у Духу,
показа се анђелима,
проповеди се
незнабошцима,
верова се у свету,
узнесе се у слави.

(Из Прве посланице
св. апостола Павла
Тимотеју, 3 : 16)

Храм Светог Николе у Пули је ранохришћанска грађевина
из 6. века. До данас је жива оаза древног истарског право-
славља у Пероју код Пуле.

Бог се јави

ВАИСТИНУ СЕ ЈАВИ

Господ Исус Христос се јавио онда кад је стање тадашњег света, кроз знаке и појаве, показивало да је дошло време да се „обнови сва твар“ кроз спаситеља света. Тада су сви народи, и јеврејски — изабрани народ и многобошци, са нестрпљењем очекивали Његов долазак.

Јеврејски народ је доживљавао свој крај. Време у коме је он имао права да се назива „изабрани народ“, већ је истицало; пророштва су се прекинула; Кнеза из колена Јудина није било; породица Макавеја је изумрла; на челу јудејског царства дошао је странац; седмине пророка Данила о доласку Спаситеља света већ су се испуниле. Поред свега тога јеврејски народ је био уверен да је настало време да се појави давно очекивани месија (помазаник који треба да царство Божије донесе на земљу — спаситељ).

Многобожачки народи, пред сам Христов долазак, били су у уверењу да су људске силе и средства недовољна да одговоре основним потребама човека духа; религијски живот многобожача се већ рушио, јер је број њихових богова невероватно нарастао; философија је изгубила наду да нађе истину; никаква људска сила и моћ није била у стању да оживи оно што је умирало.

Заједно са падом религије, са слабљењем философије и њене мисли у грчко-римском свету, сасвим је природно што је пао и морал. Са свих страна, и од свих људи, чуле су се жалбе на живот који беше тежак и без циља. У таквом стању најзначајнији представници многобожачког света и античке философије исцекивали су божанску помоћ са неба.

Грчки филозоф Сократ говорише: „О кад би ко с неба сишао и нас поучио, како да се владамо према Богу и људима“. А Платон, видећи неоснованост вере и морала свога доба, каже: „Нико нас не може научити вери док нам сам Бог не дође као учитељ и вођ“. Сличне тежње и мисли налазимо и код римскога моралисте Сенеке, песника Вергилија и др.

Када је, дакле, свет огрезао у гресима и пороцима, кад је морално стање римске државе, која је господарила светом, било испуњено „сваке неправде, користољубља, злобе, зависти, убиства, свађе, гордости и другим пороцима“, кад су грађанска част, храброст и врлине пропали без повратка, у то време нада целог човечанства, које је осећало потребу за спасењем, погледи свих људи били су управљени ка Истоку, на Јудеју, где се по ондашњем општем уверењу требало да јави ново царство.

Прорицања пророка, предвиђања видовитих људи, очекивања мудраца, све је то наговештавало појаву Искупитеља у Цара, чији ће долазак показати свим народима нови пут спасења. У то време, када су Јудеји очекивали да у лицу свога Месије, виде цара окружена земаљском силом и славом, који ће изабрани народ подићи до врхунца светске величине и моћи, у Витлејему се родио Спаситељ света — Богодете Христос.

Својом појавом Спаситељ се тада спустио у мрежу времена, у тамницу греха и смрти, где безбројна људска бића плачу и ридају, силазе с ума од греха и труну од смрти. Јер док је год Господа могао заменити пророк или анђео, дотле је Господ слао пророке и анђеле уместо Себе. А кад је зло у свету толико нарасло, да га ни анђео својом светлостју није могао сагорети, нити пророк својом речју умањити — тада је Господ испунио Своје давнашње обећање и јавио се свету.

Како се јавио Господ славе? Јавио се у неописаној смерности и послушности. Зато су и анђели Његови изгледали светлији и пророци Његови већи од Њега.

Када су се на Јордану показали пророк и Господар, пророк је више падао у очи него Господар. Двема тешким завесама заклонио је био Господ Христос Своју славу и величину — људском природом и смерношћу. Зато Га људи нису ни приметили нити препознали, док су очи свих небеских сила биле упрте у Њега. Обучен у истинско тело и у истинску смерност Господ Исус долази из Галилеје на Јордан ка Јовану, да буде крштен од њега.

У маси народа Спаситељ лагано корача ка Јордану. Ничим не пада у очи народу нити бива примећен од осталих. Али у целом том скупу на Јордану беше један човек који Га познаде. Беше то сâм Јован Крститељ. За тренутак замукнуше његова громогласна уста која позиваше народ на покајање, и заборави Јован на све људе у води и око воде, па указујући руком на Господа Исуса рече: „Гле, Јагње Божје“

(Јн 1:29). Овим речима Претеча је изразио смерност и послушност Господа Исуса Христа, јер је Господ смирен и послушан као јагње. И као што јагње ходи и на пашу и на клање са истом преданошћу своје пастиру, тако и Господ Исус Христос послушно: на рођење у пећини, на крштење у Јордану, на распеће на крсту...

Иза речи „Јагње Божије“ Јован додаје: „које узео на себе грехе света“. Својом љубављу и Својом жртвом Господ Исус Христос је узео грехе света на себе, што је једно од другог нераздвојно; јер нема праве љубави без жртве нити праве жртве без љубави.

Описујући догађај на реци Јордану, Еванђелист каже: „У време оно дође Исус из Галилеје на Јордан ка Јовану, да се крсти од њега. А Јован му се опираше говорећи: ја треба да будем од Тебе крштен, а ти ли долазиш к мени?“

Јован крштаваше грешнике ради покајања, а њему прилази Безгрешни, који нема зашта да се каје. Јован је већ знао да је Месија Спаситељ дошао на земљу и да је међу људима: „Међу вама стоји кога ви не знате“ (Јн 1:26). Но тек када се Месија указао и стао лицем пред њега, Јован Га је познао и указао људима на Њега. „Гле јагње Божије!“

Чим Га је свети Јован видео, схватио је да је улога његова као Претече завршена. И он је као некада праведни Симеон могао рећи: „Сад отпушташ с миром слугу свога Господа“ (Лк. 2:29); или као што ће доцније рећи: „Он треба да расте а ја да се умањујем“ (Јн 3:30). Међутим, безгрешни Господ тражи од Јована да и са њим учини оно што је чинио и са другима: да Га крсти у реци Јордану као што је крштавао друге. Јованово опирање Господ завршава речима: „Тако нам треба испунити сваку правду!“

И Јован Га крсти, а небеса су похитала да оправдају и благослове чин Претечиних руку:

„Отворише му се небеса, и виде Духа Божијега где силази као голуб и дође до Њега. И гле, глас с неба који говори: Ово је Син мој љубљени, који је по мојој вољи”.

Говорећи о догађају на Јордану блажени Јероним каже: „Тројаки је узрок био, да Спаситељ прими крштење од Јована. Прво, да би тако, пошто се већ родио као човек, испунио сваку правду и смирење пред законом. Друго, да би Својим крштењем утврдио значај Јованова крштења. Треће, да би освећујући воду Јорданску показао кроз слетање голуба силазак Духа Светога у часу крштавања верних”.

И све што се догодило при крштењу Спаситељевом, догађа се и при крштењу свакога од нас. Силажењем у воду ми умиremo с Христом, устајањем из воде ми се сједињујемо са живим Христом, а Дух Свети као голуб лепрша над нама, испуњујући нас Својом свемоћном благошћу. А Бог Отац нас кроз љубав Сина усиновљује и тако постајемо деца Божја.

Кроз покајање и крштење човек стиче дар боговиђења. Јер једино они који буду чисти срцем биће „блажени”, јер ће Бога видети (Мт. 5 : 8).

Порука празника Богојављења је показатељ: покајте се, јер се приближило Небеско Царство (Мт. 3 : 2), да би у душама и срцима нашим доживели боговиђење, а то је највећи и најважнији смисао нашег живота овде на земљи — што је човеку једино на потребу.

о. Драгослав М. Степковић

НОВА ПРЕТПЛАТА ЛИСТУ ЗА 1987. ГОДИНУ

Услед поскупљења штампарских услуга (хартитија, боје, клишеа) као и поштански трошкови, морало је доћи до повећања претплате на лист „Каленић” за наредну 1987. годину. Тако ће годишња претплата бити 600.— динара, а један примерак стоји 100.— динара. Претплата за иностранство биће 15. америчких долара.

Саопштавајући ово, наше верне читаоце молимо да имају разумевања. Такође Вас молимо да измиристе своја дуговања на наша издања, како бисмо могли и ми да исплатимо дуговања према штампаријама.

„Каленић” — издавачка установа
Епархије шумадијске

КУШАЊЕ ХРИСТА

И беше у пустињи четрдесет дана кушан ог сатане

(Еванђеље по Марку 1:13)

Наш Господ, Исус Христос, је дошао у овај свет да избави људски род од греха, ђавола и смрти. Дошао је да успостави спасоносну заједницу људи и све творевине са Богом, у времену када је религиозни морал и код Јевреја и код многобожаца био на врло ниском ступњу. Отуда је појава Богочовека Христа, у овоме грешном свету „живљења у смрти”, била и природна, и логична, и неопходна. Својим богочовечанским животом на земљи, и целокупним богочовечанским домостројем спасења, Господ Исус Христос је избавио род људски од ђавола, греха и смрти, дајући нам сва спасоносна средства да бисмо постали победоносци у искушењима; да би се обожили помоћу светих тајни и светих врлина. Тако да је и кушање Исусово било у плану Божијег домостроја спасења. Оно се догодило после крштења на реци Јордану (Мт. 4:1—11; Мк. 1:12—13; Лк. 4:1—14; ср. Јевр. 4:15).

„Тада Исуса одведе Дух у пустињу да га ђаво куша” (Мт. 4:1). Одвео га је на бојиште „да у борби са ђаволом и његовим искушењима оправда божанско оружје које је добио при крштењу”. Од исхода те борбе између Спаситеља и ђавола, Човекољупца и човекомрсца, зависи спасење свих људи, у чему је и сав знањај тих кушања.

Знајући за лукавство ђаволско, помоћу кога је Сатана преварио прве људе и цео свет, Исус употребљава најмоћније средство против њега — пост (ср. Мт. 17:21). Тиме нам је показао да је први еванђелски подвиг после крштења пост, који штити добијене божанске дарове при крштењу. Примером је Христос указао на пост као моћно и спасоносно средство против нечистивог. Христос пости четрдесет дана и четрдесет ноћи, као што су Мојсије и Илија толико постили, и то, у потпуном уздржању од јела и пића (Мт. 4:2).

Врло лукав и препреден, врховни ђаво, Сатана, приступа Исусу (видљиво), крајње измученом и огладнелом, јер, „мучила га је загонетка, ко је тај што стоји на стени? Његово присуство му је досадно; његов га мирис гуши; његов пост и молитва ужасава”. Зато ступа у борбу врло лукаво и препредено, изводећи сва своја зла (кушања) врло вешто.

Кушач пред собом види испошћена човека — Исуса Назарећанина, а то је за њега најпогоднији тренутак. Хиљадама година је саблажњавао људе наводећи их на грехе, па и сада му није тешко да то уради, јер зна слабост тела — оруђа греха. Прва човекова потреба — „једина неодољива застава” јесте „застава хлеба земаљског”. Хлеб је био камен спотицања за све нараштаје од Адама до кушања Господа Исуса Христа, па и надаље. И Сатана смело приступа Исусу и говори му: „Ако си Син Божији, реци да камење ово хлебови постану” (Мт. 4:3). „Утолити глад није грех већ врлина. Ја ти предлагам ово, и тиме испуњујеш две најглавније заповести закона: о љубави према Богу — а ти си Син Божији, и према ближњему — а ти си мој ближњи, чим си у телу”. Сатана не каже „ако си гладан”, већ „ако си Син Божији”, јер зна да ће Га пре похвалама саблазнити него да Му помене глад, и зна, да је Он дошао да искупи људски род. Кроз ово прво кушање ђаво као да вели: „Ти желиш да човечанству донесеш благостање. Па хоћеш ли поћи у свет празних шака, идеш људима са обећањем некакве слободе, али каква је то слобода без хлеба? Погледај ово врело камење, претвори га у хлебове и цело ће човечанство потрчати за тобом”.

Но Христос је, као Бог, знао Кушачеву намеру и показао нам пример да никада не треба слушати ђавола, чак ни онда када предлаже нешто најизглед добро. „Да је Исус заиста претворио камен у хлеб, Сатана би му рекао: Зашто би јео суви хлеб? Ако си Син Божији претвори овај други камен у месо, а из овога трећег заповеди да потече вино, па се наједи и напиј”. Али му Исус „у име слободе и хлеба небеског” даде поразни одговор: „Не живи човјек о самом хлебу, но о свакој ријечи која излази из уста Божијих” (Мт. 4:4). Другим речима: Од Бога је живот, од Бога је хлеб. Бог даје људима двојак хлеб: земаљски за тело и небески за душу. Свака реч Божија храна је за душу. Земаљски хлеб ће се упразнити када се тело упразни, а реч Божија остаје вавек; и душа која се храни речима Божијим живеће вечно. Тим речима Исус је истовремено

но учинио укор Сатани — он се не храни ни једним хлебом: као бестелесни дух он не једе телесни хлеб, а као отпадник од Бога он је погазио сваку животодавну реч Божју, па је гладна смрт и трулеж смртна испунила све његово биће”.

Овај Христов одговор запрепастио је Кушача, но он напреже све своје снаге, покреће сва своја лукавства и још не губи наду, јер пред собом види човека, заиста најнеобичнијег човека кога је срео на земљи, али ипак само човека.

Омахнуло је прво кушање којим је Сатана хиљадама година упропашћавао безбројне људе. Адама и Еву је саблазнио сластољубљем. На сластољубље Сатана надовезује славољубље. Зато спрема ново кушање, да би Христа испитао да ли је Син Божји. Ако не поклекне пред овим, значи да је Син Божји, који је дошао у овај свет да га спасе од ђавола, греха и смрти. Указала му се прилика да Му укаже на своју услугу и тиме упропасти Њега и оне који Га очекују. Стара варалица, отпадник, све је добро прорачунао, и он одводи Исуса у свети град и постављајући Га на врх храма саветује Га: „Ако си Син Божји, скочи доле, јер је писано: Ангелима својим заповедиће за тебе, и узмеће те на руке, да како не запнеш за камен ногом својом” (Мт. 4:6).

„У овом предлогу скрива се бескрајно лукава саблазан: навести Христа да из сујете, из сластољубља, по жељи Сатане учини чудо, и да сујетним, славољубивим чудом докаже своје Божанско синовство”. Циљ другог Кушачевог предлога је да Христа наговори да чудо озакони као једино средство за остварење Свога искупитељског плана. Спаси људе славољубљем које извире из Сатане — апсурд! Зато Господ Исус Христос одбија Сатанин предлог наводећи речи Светога писма. Јер, да је Христос усвојио овај предлог, одбацио би слободу и свест човекову, а усвојио би духовно насиље (чуда) као метод свога рада на земљи.

Но Исус Христос је предвидео ову вешто прикривену саблазан и одговара му, како то вели Отац Јустин „цитатом који смртоносно погађа најтананију паклену жељу Кушачеву”. Рече му Исус: „И ово је написано: Немој кушати Господа Бога својега” (Мт. 4:7). Другим речима: ти не знаш да кушајући Мене, кушаш самога Бога Логоса. За нас је ово велика поука, да се чувамо самољубља, гордости, узношења над другим људима. Да будемо са смерношћу предани вољи Божијој, и да не мислимо да нас Бог нарочито воли ми смо све друге, те да ће нам учинити и бесмислене ствари, које од Њега тражимо. Јер шта има бесмисленије него

скочити са висине у пропаст са безумном надом, да ће нас анђели Божији прихватити и задржати од смрти.

Дакле, овим кратким одговором Спаситељ нам је показао како треба и ми да поступамо према нападима и ђаволским искушењима. Водећи духовну борбу да трезвено пазимо на гордост, због које је и сам Луцифер пао, а коју нама шаље ђаво кроз прелест (самообману). Јер и сластољубље (прво кушање) и славољубље (друго кушање) не преображавају човека већ га напротив поробљавају. Друго кушање Исуса је пропало. Али, ђаво и даље наставља свој сатански посао, иако је задобио ране од стрела Христових.

Исус допушта да Га ђаво одведе на гору. Ту је Кушач показао сву своју гордост, а у исто време презрење Христа. „Ако је Сатана игде присутан сав са својим најсаблажњивијим лукавствима онда је то у овом трећем кушању”. У њега је унео све оно што је најпримамљивије само да би постигао циљ, то јест преварио Христа. Показујући му сва царства на земљи, Сатана му нуди све само да падне и поклони му се. Али, Богочовек који је дошао у свет да спасе род људски, да га помири са Богом, да га врати Богу, одговара му: „Иди од мене, Сатано, јер је написано: Господу Богу своме клањај се и њему јединоме служи” (Мт. 4:10)! Другим речима: уместо да се ти повратиш уму и поклониш мени, Богу-Логосу, кроз којег је Троједини Бог све саздао, ти тражиш, да се Ја поклоним теби, антилогичном отпаднику од Бога. Одлази од мене!”

Створивши човека, Бог му је усадио чежњу да стално тежи своме Творцу, и да Му, као боголико биће, непрестано служи. Тако да људи једино служењем — богослужењем испуњавају своју божанску намену у свету, и тако савлађују грех и смрт, истичући бесмртност свога бића. Задатак Богочовека у свету је да човечанство спасе од греха и смрти, и да својом науком осветли човеков пут за живот по Богу, да би на тај начин човек стекао вечни живот, Небеско Царство. То је Христов задатак, то је Његова слава, то је Његово Царство, а не царство овога пролазног света које Му Сатана нуди уз тешку цену. Царство Христово није од овога света (ср. Јн. 18:36) — „Јер Царство Божије није јело и пиће, него праведност и мир и радост у Духу Светоме” (Римљ. 14:17). Господ Исус Христос је тек требало да осваја овај свет, не царство овога света, него људске душе за Царство Небеско, дајући себе за живот света. Ђаво Му нуди ово царство да би се одрекао месијанског позива ради кога је дошао. Јер, „у времену пред рођењем и јавном појавом

Господа Исуса Христа, не само међу Јеврејима него и међу другим народима на Истоку, кружиле су вести и веровања о непосредној близини великих, изванредних и судбоносних догађаја који ће свет из темеља изменити”. И зато ђаво куша сваки кушањем, знајући све (не)прилике оног злог времена. Господ је и у трећем кршању поступио тако да је „одбацио Кушачев предлог и метод у име Божијег метода, у име заснивања свога Небеског Царства на Богу као на темељу”. Увидевши свој крах ђаво је Исуса напустио а приступили су му анђели (Мт. 4:11).

„Адам и Ева, у преобиљу рајском и у ситости свих божанских блага и сладости, не моглоше одолети једном мајшном искушењу демонском и оставити недирнуто забрањено дрво. А Христос, у пустињи и самоћи, гладан и жедан, без хлеба и воде, без пријатеља и помоћника, одупро се највећим искушењима, која само нечисти сатана може измислити”. Тако да се ова кушања Исуса у пустињи несумњиво утврђују у Божији домострој спасења — имајући огроман значај за наше спасење. Такође, овим нам је Господ указао да нема никаквог остварења без самоће, у којој је Он био, а која је сама по себи кушање. Доцније ће, а и данас, многи подвижници одлазити у пустињу, где сведоче Исусову победу уз разумевање суштине света.

Укратко смо изнели кушање Исуса, мада се на основу њих може написати читав студија, уз богатство живих примера, уз богатство светоотачких мисли и, кроз огледе дубинске психологије. Имамо пример и у књижевности, у делима познатог хришћанског мислиоца Ф. М. Достојевског. Осовину његове Легенде о Великом Инквизитору свакако чине кушања Христа. Углавном, кушања „изражавају у три фазе сву будућу историју света и човечанства”, и показују „три облика у којима ће се искристалисати све неразрешиве противречности човечије природе”. Нема сумње, и Кушач и Кушани изражавају философије о свету и своје планове о уређењу света; први кроз своја питања, други кроз своје одговоре... Сва искушења помоћу којих Кушач куша људе свих времена, нису ништа друго него подробно разрађена три искушења помоћу којих је он кушао Христа у пустињи”.

Од ове победе Христа у пустињи Сатана је доживео и доживљава све поразе од следбеника Спаситељевих. Довољно је да погледамо Житија светих и Пролог у којима је записано доживљено искуство од стране појединаца. Сваки светитељ, сваки мученик, сваки исповедник је војник Христов и уједно сјајни

победоносац. Сви су они постали то што јесу зато што су се са Сатаном борили еванђелским средствима, уз кушање истим искушењима, а нарочито трећим, где су сваком нуђена уживања и богатства овога света. Зато св. апостол Павле, знајући да се глад боголике душе може утолити само Живим и Истинитим Богом, препоручује ово: „Обуците се у све оружје Божије, да бисте се могли одржати против лукавства ђаволскога” (Ефес. 6 : 11; ср. Ефест. 6 : 13—24; ср. Еф. 3 : 17).

На жалост, има и оних који говоре да је немогуће извршити оно што од нас тражи Господ. Међу такве спадају не само атеисти већ и поједини „хришћани”. Не може се рећи да је Христос могао победити та кушања, јер је он Бог, а ми људи нисмо у стању да то учинимо. Поред таквог мишљења стоји читава плејада светих Божијих људи, који осуђују такво схватање, показујући личним примером да је остварљиво све оно што Христос од људи захтева. Остварљива је победа над ђаволом средствима, методом коју је Христос донео.

У прилог свему реченом, имамо разјашњења и сагледавања Живота Светих са других аспеката, као што је то писање са аспекта психологије. Ту спада изванредна студија познатог др В. Јеротића — Житије Св. Петра Коришког у светлу дубинске психологије. Навешћемо његове речи са краја те студије. „Национална историја једног народа, историја којом се поносе генерације, није само у јунацима који својом неустрашивошћу и љубављу за домовину бране својим телима прилазе граду. Она је и у оној другој врсти јунака, духовних борцима за слободу који су оплемењивали земаљске хероје небеском храном. Петар Коришки је наш савременик, јер нам је својим животом и унутрашњом борбом коју је у томе животу водио, а која је по својој жестини, богатству и лепоти превазишла славне бојеве великих војски... Заиста”, закључује В. Јеротић „нико ко је био велики у свету неће бити заборављен. Ко се са собом борио постао је велики јер је себе савладао, говорио је Кјеркегор. Но, ко се са Богом рвао постао је већи од свих. Авраам се са Богом рвао, Јаков такође. Ваљано је ово чинио и наш Петар Коришки”.

Да бисмо и ми у овоме времену ступили у ред победоносца, живимо у Христу и „са свима светима” (Еф. 3 : 18) — да бисмо извојевали ма и најмању победу, имајући на уму речи једног од највећих победника над Сатаном — речи св. апостола Павла: „Угледајте се на мене, као и ја на Христа” (1. Кор. 11 : 1), следећући свима Светима у духовном животу.

Младен Пурић

Смисао страдања

У једној песми Канона српским мученицима ми им се овако обраћамо:

„У небеском царству од свих
угодника.
нико није већи од вас мученика.
За Христову љубав и веру падосге,
и кроз смрт недужну у рај се
узнесете”.

У ових неколико стихова истиче се њихово страдалништво и мучеништво, битна карактеристика свакога светог. Сваки свети и сваки светитељ је био страдалник Христа ради, сваки је страдао на свој начин. Живот светих личности није прошао без страдалништва. И, када их као мученике за Христову веру славимо, дужни смо и ми да се позабавимо питањем страдања, тим пре што и наш живот — уопште живот правог хришћанина — не може да се замисли без мучеништва.

Страдање је за људски дух нешто непријатно и негативно. С тим није могао да се помири човек у предхришћанско време, а то га буну и данас. Стари цивилизовани народи су тежили веселом, безболном животу, животу са што више радости. Чак и јеврејски народ, који је добијао открићења од Бога, народ кога је Бог поучавао, није могао да се помири са идејом страдања. И Христа, свога Месију (Спаситеља) није примио, зато што није могао да замисли Спаситеља који страда. И не само то, него му се на распећу ругао: јудејски цар, другима је помагао а себи не може да помогне. Нису могли да схвате да је Христос и у тим најдраматичнијим часовима другима помагао, и то више но и једним другим својим делом; смрт је поднео ради других, да би другима помагао. Својом крсном смрћу спасао је људе робовања греху, а својим васкрсењем и вазнесењем отворио је пут у небо, тако да сада свако може да приђе Богу без страха — као дете свом благом оцу. Па ипак, иако је Христовим искупитељским подвигом човек спасен зла, зло и страдање није сасвим ишчезло из његовог живота. Зашто? Зашто људи и даље страдају?

Људи страдају из два узрока.

Први узрок је грех. Ко год греша мора и да страда, јер је грех несрећа која ствара само несрећу. То је нега-

тивни узрок људских страдања, чије последице могу да буду позитивне, само ако се правилно схвате. Ако се, наиме, страдање схвати као казна Божија за учињене грехе, и као такво прими, онда, по речима апостола Павла: „Ни једно карање кад бива, не чини се да се донесе радост, него жалост. Али после даје миран род праведности онима који су њиме научени” (Јевр. 12 : 11). Бог нас је својом благошћу учинио својом децом и зато се, као Творац и Отац, стара за нас. Његово прекоривање нас привремено узнемири, али постепено смирује унутрашњу борбу и немир у нама. Доводи нас у стање мира, које се огледа у праведности. Ако ова казна не би била болна, не би била лек против нашег зла. У први мах она нам не доноси мир и задовољство већ немир и потресе. Али зато представља својеврсну вежбу која јача, а плод јој је праведност. Духовни мир је награда онима који су поучени Божијим прекором. Такви људи лако и без роптања подносе животне опасности и невоље.

Други узрок страдања је позитиван, зато што страдањима даје један виши смисао, и сама страдања — која су сама по себи нешто негативно — обраћа у највећу позитивност. Који је то тајанствени узрок? На ово питање дао нам је одговор апостол Павле и уједно објаснио сву тајну нашег хришћанског страдалништва, његов смисао, његову узвишеност и његову сврху. Апостол је и сам много страдао и на свом телу је носио Христове ране. У свим својим страдањима он је осећао да не страда сам, него да страда и Христос у њему. То осећање је стварало у њему трпеливост, чак и задовољство у подношењу невоља. Како је и зашто је подносио страдања, објашњава нам у посланици Филиппљанима: „Христа хоћу да познам и силу његовога ускрса и заједницу његових мука, да будем налик на његову смрт, не бих ли достигао ускрс мртвих” (Филип. 3 : 10—11).

Из ових неколико речи сазнајемо да је Апостол свесно страдао да би био налик на Христову смрт, другим речима, да би био сличан Христу. Тиме је и нама открио сву тајну и сам смисао страдања; страдања постоје да би се праведници уподобили (учинили сличним). Ономе који у њима живи. То је смисао хришћанског мучеништва. Јер, како каже и у посланици Римљанима: „Ако са њим патимо, да се са њим и прославимо” (Римљ. 8 : 17). Као што је Христовом прослављању претходило његово страдање, тако и нашој слави у Христу, нашем учествовању у Христовој слави, мора да претходи учествовање у његовим мукама. Ако са те стра-

не гледамо на страдања, онда нам она неће више изгледати тако страшна и негативна, напротив, подносићемо их стрпљиво, свесни да се њима уподобљавамо (чинимо сличним) Сину Божијем. Има ли за човека нечег већег, срећнијег и блаженијег, него да буде сличан Сину Божијем? Има ли ичег јачег од свести да у страдањима појединих хришћана страда сâм Христос? Христова страдања на Голготи нису завршена; она се продужавају у Цркви, Његовом телу, у појединим хришћанима као Његовим удовима.

Са том свешћу страдали су сви хришћански мученици. Зато су се управо и посветили, што су страдали Христа ради. А ко год страда за име Христово, њему Христос притиче у помоћ, додељује му део своје божанске моћи и тако оспособљава за нове и веће подвиге. Сваки Христов страдалник осећа у свом бићу да Христос страда са њим и у њему. А од тога осећања нема на овом свету ничег узвишенијег, ничег јачег. Због тога ми у личностима свјетих изнад свега ценимо и поштујемо њихово страдалништво. На њиховим примерима ми можемо да се уверимо

да страдања нису искључиво негативна и страшна. И већ та свест чини да своја страдања не примимо као патњу, већ као пут у Христову славу. Тако се гледа на мучеништво у Цркви.

Свет пак, који не познаје смисао страдања, страда не разумевајући зашто страда. У свету сам страх од страдања и стално настојање да се избегне оно што је неизбежно, ствара посебну муку. Поставимо сада питање: коме је лакше, да ли онеме који зна зашто страда, или онеме који мора да страда не знајући ни узроке ни смисао тога страдања? Свакако да је лакше онеме коме је Бог открио тајну и величину страдања. Она нам је откривена преко Исуса Христа, његових апостола, мученика, светитеља, а открива се у Цркви. Откривење те истине је уједно доказ да је Христос Бог, јер обичан човек, ма како велик и паметан био, не би могао на тако снажан и величанствен начин да обрати негативно у позитивно, страдање у радост и славу. Христос је дошао на свет да обрати све што је негативно у људском животу у позитивно, и баш на страдањима се најбоље види успех Његовог искупитељског дела.

Поклонимо се Христовом спасоносном подвигу, поклонимо се и свима онима који су по Његовом примеру и заједно са Њим кроз страдалништво дошли до славе Божије. Поклонимо им се и пођимо њиховим путем. На томе путу страдање за нас неће бити никаква мука. Напротив, оно ће стварати у нама трпеливост, врлину која даље ствара душевни мир, спокојство, радост у тузи и све јаче поуздање у Бога. То су све дарови Божије благодати, који у нама изграђују једно ново биће, новог човека по Христовом лику. Христов лик у човеку — то је оно што тако чудно зрачи са ликова свјетих, што нас тако тајанствено и неодољиво привлачи њима, што нас после сваког молитвеног обраћања чини духовно богатијим и јачим.

Трудимо се стога да, својим редовним учествовањем на свим нашим богослужењима, ојачамо своју веру, очистимо своју душу од свега што је узнемирава и растеже, да би наша душа и тело постали чист стан спреман да прими Христа Спаситеља.

Др Емилијан Чарнић

УНИЈА И УНИЈАТИ (4.)

Флорентинска унија

Основа ове уније, као и претходне и свих будућих унија, је чиста политика. Своди се на то да се искористи, без трунке људског саосећања и хришћанске љубави, несрећа и невоља у Византији до које је дошло услед незадрживих и рушилачких победа Турака од тринаестог до петнаестог века. У свом унијаћењу и прозелитизму преобраћању до данашњег дана, римска црква понавља и једну богословску грешку тврдећи да је јединство вере у јединству организације, ауторитета и власти, које се огледа у потчињењу свих помесних цркава јурисдикцији римског папе. До овога циља се, понекад, и привремено долазило подвалом, обманом и политичком силом. А апостол Павле „сужањ у Господу“, саветује Ефесце да „са сваком смиреностију и кротостију, са дуготрпљењем, подносиш један другог у љубави... чува се јединство Духа савезом мира...“ (Еф. 3:2—4)

Ситуација у Византији пре Флорентинске уније.

У Византији су се с колена на колена преносила сећања на пљачке и свето-

грђа за време Латинског Царства. После Лионске уније прекинути су за неколико векова и сви дијалози (међусобно договарање) између источне — православне — и римске цркве, иако су политичке прилике такве дијалоге нужно наметале.

Тежње византијског цара Михаила VIII Палеолога за обновом и уједињењем Византије после трагичне катастрофе из 1204. год. односно ослобођења Цариграда од Латина 1261. године, одузеле су Царству последње снаге. Одбрамбена моћ земље била је дубоко уздрмана, а Царство је било у војном и финансијском погледу потпуно истрошено. Сепаратистичке (отцепљене) грчке државице се противе уједињењу. Србија се шири на рачун малаксалог Византијског Царства. Већи део Пелопонеза и острва су под латинском влашћу и под њом ће остати још дуго и после коначног издисаја Византијског Царства. Држава се раслојава и изнутра неслогом, унутрашњим нередима и спољашњим ратовима. (Наведимо само пример друге жене цара Андроника, Ирине — Јоланте — од Монферата, Латинанке из виших кругова пропалог Латинског Царства. Она је тражила да се Царство раздели између царских синова. Створиле су се и странке, које су је у земљи подржавале. Када је због овога била принуђена да, после раскида брака, напусти престоницу, ова царица је код свога зета, српског краља Милутина, покушала да једном од сво-

јих синова осигура наследство престола у Србији.)

Катастрофалну политичку ситуацију у Византији обилато су искористили Турци у својим победоносним налетима. Мала Азија, главни ослонац Византије, заувек је изгубљена. У ропцу губе своју слободу Србија (1393). Мурат II (1421—1451) опседа 1422. год. и сам Цариград. Турци су 1423. год. у јужној Грчкој и Пелопонезу. Понос Византије — Солун — по лепоти, важности и културном наслеђу други град Царевине, одмах после Цариграда, Византијци нису у стању да заштите од Турака. Да би га „спасли“ продали су га Венецији за велику суму новца. Али ни венецијанска флота ни италијански гарнизон нису могли да спасу град. И њега је султан Мурат заузео 1430. год. и опустошио.

Римокатолички Запад, на челу са римским папама, хладнокрвно и злурадо гледа на рушење једног великог хришћанског царства. Успехе Турака тумачи као казну Божију над „шизма-тицима“ (отпадницима). У то време је један римски папа написао и следеће: „Црква Истока се све више удаљава од католичке вере, а ђаво, који ју је у духу већ убио, наређује да њени удови умру од њеног целата (мисли на Турке) и телесно, уколико их милост божанска не просветли.“

Овом и оваквом Западу се обратио византијски цар и извесна група „лати-

наша" да по цену издаје православне вере тражи помоћ, коју латински Запад нити је хтео, нити је могао, да пружи.

Католички Запад и папство пре Флорентинске уније.

Време између 1305. и 1377. год. ушло је у историју Римокатоличке цркве као „седамдесетогодишње ропство папства". У овом периоду су папе били увучени у борбу са француским и немачким владарима, који су папама оспоравали световну власт. Француски краљ Филип IV Лепи је у борби са папом Бонифицијем VIII (+ 1303) успео да папство учини зависним од световне краљеве власти. Збору кардинала је Филип чак наметнуо свога кандидата, Француза, који, као папа Климент V (1305—1314) никада није напустио Француску. Папско седиште је преместио у Авињон (град у југоисточној Француској), где су дошли и сви кардинали из Рима. И следећих шест његових наследника управљало је из Авињона у сенци власти француског краља. Папство је трошило своје снаге у борби са световном влашћу и није ни могло да игра неку водећу улогу у организовању римокатоличких владара ни против Византије ни против Турака, који су Византију угрожавали.

По повратку папа из Авињона у Рим (1378) дошло је до сукоба интереса и утицаја око избора папа, тако да су се на црквеној и светској сцени у једном периоду појавили двојица папа, који су један другог искључивали и проклињали: Италијан, Урбан VI (1378—1389), који се учврстио у Риму, и Француз, Климент VII (1378—1394), који се поново са својим кардиналима преселио у Авињон у Француској. Овај „папски велики раскол" је трајао читавих четрдесет година. Њега карактерише морална поквареност, посветовњаченост и расипност тадањих римских папа. Западни хришћански свет, па и сами кардинали, увиђали су да је папски раскол штетан по Цркву и да га треба уклонити, а само папство реформисати. На предлог тадањих универзитета, који су играли велику улогу у Цркви, 1409. год. договорили су се кардинали и једног и другог папе да се сазове „васељенски" сабор, који ће решити нездраву ситуацију у римокатоличкој цркви. Римски кардинали, и против воље свога папе, сазвали су сабор у Пизи 1409. год. на коме је две стотине епископа и 24 кардинала тражило да се папство реформише „у глави и удовима", односно да се изврши потпуна реформа од папе, као главе Цркве, до најситнијих административних делова Цркве. Про-

тив сабора су протествовали и папа из Рима и онај из Авињона. Сабор је донео одлуку да се и један и други папа свргну, а изабран је нови папа — Александар V. Пошто папе нису признали одлуку сабора, на сцени Латинске цркве су се истовремено појавили тројица папа, који су један другог анатемисали (проклели, искључили из црквене заједнице).

На предлог немачког краља Сигисмунда (1410—1437) сазван је 1414. год. нови сабор, у Констанцу, (Констанц, град у Немачкој на Боденском језеру), на коме су поред 18.000 духовних лица учествовали и краљ Сигисмунд и папа Јован XXIII, који је отворио заседање сабора. На првој седници сабора требало је решити проблем тројице папа, од којих је сваки сматрао да је он једини „канонски" (законити), а да су друга двојица лажни. Сабор решава да се, пре свега, сва тројица папа збаце. Папа Јован XXIII је успео да уз помоћ аустријског војводе Фридриха тајно напусти сабор, мислећи да ће се и сам сабор без папе разићи. Међутим сабор је продужио са радом, јер се „сабрао у име Светога Духа и представља целу Цркву, па му се и папа мора покоравати". За папу је изабран Мартин V. Са овим је „папски раскол" (расцеп) био коначно укинут, јер претензије свргнутих папа нико више није озбиљно узимао у обзир.

На дневном реду сабора било је и питање уније између Источне и Западне цркве, али се о овоме није расправљало, пошто је сабор, после осуде Јана Хуса и његовог ученика Јеронима Прашког као јеретика, и после њиховог спаљивања, био пре времена распуштен. Одржано је 45 седница, али није донета никаква одлука ни о реформи папства нити о унији, односно сједињењу Источне и Западне цркве.

Папа Мартин V је био принуђен да сазове нови сабор у Базелу, који је, требало да реши два основна проблема: реформу папства и питање уније са Грцима. Папа Мартин је умро пре отварања сабора. Нови папа Евгеније IV (1431—1447) је његово сазивање потврдио.

Сабору је председавао кардинал Јулије Цезарини. Прва саборска одлука је била да је сабор највећи црквени ауторитет, коме се мора покоравати и сам римски папа. Да би онемогућио рад сабора, папа је декретом преместио сабор из Базела у Швајцарској у Болоњу у Италији 1431. године, сматрајући да ће ту, преко италијанских прелата (црквених великодостојника), моћи да утиче на његов рад. Оци Базелског сабора нису поштовали ову папску одлуку и продужили су са радом.

Папа је у априлу 1438. отворио нови сабор у Ферари. Сабор у Базелу је и овај скуп прогласио неканонским, па је дошло до узајамног оптуживања и проклињања. Из Базела позивају папу да распусти сабор. Као одговор на то, папа баца на базеловце анатему, и то на све учеснике који се не прикључе папском сабору, и 1439. год. премешта седнице сабора из Фераре у Флоренцију, (Фиренцу), где је између Источне и Западне цркве потписана унија, која је ушла у историју под називом „Флорентинска унија".

У Цариград су стизале реалне и нереалне поруке и обиље новца, углавном лично на потенцијалне заступнике уније. Стога није чудно да је ватрени и некомпромисни заступник православља Марко Евгеник на самом сабору јавно пребацивао и цару и патријарху да су „за злато и сребро себе продали папи".

У таквим приликама, када је од укупно 21 кардинала у Римској цркви њих 15 подржавало одлуке Базелског сабора, који је папу Евгенија IV прогласио за јеретика и шизматика, свргнуо и на његово место изабрао новог папу Феликса V, некадашњег војводу савојског, дошао је у Ферару византијски цар и патријарх са делегацијом, да као очајник преговара о унији и да од таквог Запада и таквог папства очекује помоћ и спас од Турака.

Фераро — флорентински сабор

Византијском цару и Византији била је неопходна војна и финансијска помоћ Запада, против Турака, који су већ били под зидинама Града. Цар је очекивао организовање општег „крсташког рата" против Турака, јер су његови преговори са појединим, моћнијим владарима били неуспешни или неефикасни. Унија са Римом је била средство да се постигне циљ. И римском папи је унија са Грцима била још потребнија, али не као еклисиолошки циљ, него као средство. Он је очекивао да преко уније учврсти свој пољуљани положај и смањи опасност ограничавања папске власти, о чему се озбиљно дискутовало на црквеном сабору у Базелу. И базеловцима је била потребна унија, али такође не из еклисиолошких — црквено и канонско правних разлога, већ да би доказали да је сабор, а не папа, надлежан да са Православном црквом преговара о питању сједињења црква.

Цариградски патријарх је, са своје стране, мало из сујете, а мало из канонских разлога, сматрао да је римски папа, као патријарх Запада, једини достојан саговорник по питању цркве-

ног јединства. Патријарх Јосиф II се једино прибојавао да ће Византијци бити у подређеном положају као преговарачи, јер је папа био сазивач и финансијер сабора и требало је да сноси све трошкове и византијске делегације. Стога је, у више наврата, предлагао да се сабор одржи у Цариграду. Трошкове, по њему би сносиле три најбогатије православне цркве: руска, ивирска (грузијска) и српска. Наводно, уколико се сабор одржи у Цариграду, на сабор би дошао и пећки патријарх „и са собом понео бар 20.000 перпера”.

Да би у једном критичном тренутку, парирао примамљивим понудама Византијцима од стране Базелског сабора, папа је био спреман да овај предлог прихвати. Међутим цар Јован VIII и група архоната око њега се залагала да се прихвате понуде из Базела. Они су очекивали да ће преко Базела више добити, а у питањима вере и уније имати попустљивије и мање круте саговорнике. Царева странка је убеђивала оне који су се колебали или били противници, да се приликом преговора о унији у Базелу Православној цркви нуди прилика да утиче и на верска збивања на Западу, и да допринесе оздрављењу и очишћењу самог папства и Римокатоличке цркве.

И папа и Базелски сабор послаше Византијцима лађе и новац за пут. Папа је послао млетачке венецијанске бродове, а базеловци ђеновљанске. У Цариграду умало што није дошло до крвавог обрачуна између папских и саборских лађа. Византијска влада се меша у овај спор Ђеновљана и Млечана. Дисит, један од царевих амбасадора и код папе и код базеловаца, прогнозира да ће се делегати из Базела, у одлучном тренутку преговора о унији, прикључити папском сабору и сугерира превоз делегације венецијанским бродовима. Венецијанске бродове су Византијци склонили у Црно море, а Ђеновљанима је речено да ће делегација сама организовати одлазак на сабор. Лађе Ђеновљана су испловиле из Цариграда, а на венецијанске бродове се укрцало, 1437. године, око 700 византијских преговарача. На изглед, ово је била свечана и блистава свита византијског цара и васељенског патријарха, а у ствари била је то поворка очајника, који путују на туђим лађама, са туђим новцем, у туђу земљу, да издајом вере плате несигурну помоћ против турских завојевача.

На челу делегације били су цар Јован VIII и патријарх Јосиф II (1416—1439), са око 20 епископа, неколико свештеника, ђаконa и учених световњака. Сви остали били су само пратња. Најугледнији, најученији и нај-

образованији међу делегатима били су: ефески митрополит Марко Евгеник, некејски митрополит Висарион, иракљски митрополит Антоније, велики екклесијарх Силвестар Сиропул, који је по повратку из Италије написао и историју Флорентинске уније. Међу ученим световњацима су два антипода: аристотеловац Георгије Схоларис, доцније познати први патријарх под турском влашћу — Генадије II (1453—1459), и, платоничар, Георгије Гемист Плитон (+ 1451). Потребно је поменути и царевог исповедника, јеромонаха Григорија Маму и кизичког епископа Митрофана, који су доцније били унијатски патријарски у Цариграду.

Кијевско-московски митрополит Исидор, пореклом Грк (по некимa Бугарин), по повратку са сабора у Москву био је затворен и требало је да му се суди као издајнику православља, али је успео да побегне. У Риму је доцније постао кардинал. (Имао је сличну судбину последњег унијатског епископа Украјинца, Јосифа Слипија, који је у наше дане, када су унијати Украјинци прешли у православље, у Риму завршио свој живот као кардинал. Римске цркве).

Пре одласка на преговоре у Италију, цар је водио живе дипломатске преговоре са осталим источним патријархатима, са московским и молдавским архиепископом и са представницима дохалкидонских цркава (коптимa у Египту и монофизитима у Етиопији). Александријски, антиохијски и јерусалимски патријарх, нису присуствовали унионистичком сабору у Флоренцији. Српски деспот Ђурађ Бранковић је такође одбио да на сабор пошаље своје делегате.

Ток сабора

Сабор је званично отворен у априлу 1438. год. у Ферари у Италији. Међутим од априла па све до октобра вођене су неплодне јавне и приватне дискусије око процедуре и дневног реда, а у очекивању да се Сабору прикључе и оци Базелског сабора и да дође бар неки од западних владара. Папа Евгеније IV је свима упутио позиве на време, али једино је бургундски војвода послао свога изасланика. То показује колики је раздор у то време био између световне и црквене власти на Западу.

Као што смо навели, базеловци су били одбојни према позивима папе, сматрајући да је папски сабор нелегалан и неканонски. Само неколико учесника, на челу са првим председником Сабора у Базелу, Јулијаном Цезаринијем, прикључило се саборницима у Италији.

У групи грчких преговарача су се током полугодишњих званичних и незваничних дискусија издиференцирале две странке: присталица уније на челу са царем, епископом Висарионом, московским Исидором и царевим исповедником Григоријем, и противника уније окупљених око Марка Евгеника. Противници уније су сматрали да су дошли на сабор да са Латинима потпишу акт о сједињењу на принципима и заједничком учењу Цркве пре њене деобе 1054. године.

Ипак су Латини наметнули следећи дневни ред:

1. Учење о исхођењу Светог Духа од Оца и Сина (тзв. „фил и окве“) што је латински додатак оригиналном Символу вере супротно одлукама прва два васељенска сабора у Никеји и Цариграду.
2. Учење о чистишту — опет латинска богословска новотарија, непозната нераздељеној Цркви.
3. Употреба квасног и бесквасног хлеба у Светом причешћу и
4. папски примат (првенство) у Цркви.

У шеснаест одржаних зјаедничких седница, од октобра 1438. до јануара 1439. године, није се дошло ни до каквих закључака само по првој тачки дневног реда. Ситуација на сабору је постала веома наелектрисана. Папа се плашио да ће се византијска делегација, незадовољна током преговора, укрцати на бродве и вратити кући. А папи је, ради његовог угледа било стало да документ о унији буде потписан. Под изговором да у Ферари постоји опасност од избијања куге, сабор је у јануару 1439. год пресељен у Фиренцу, дубље у Италију и даље од мора. Овде је одржано још девет или десет седница само о првој тачки дневног реда, а да се није помакло од почетка. Дебате између Грка и Латина су се претвориле у узајамна оптуживања и пребацивања да су докази којима се служе фалсификовани. Изгледа да су учени Грци били знатно убедљивији у доказивању својих теза, иако нису прируци имали потребну литературу на грчком језику.

За време сабора умро је, 10. јуна 1439. год. патријарх Јосиф II, који је био на челу делегације. После његове смрти, сам цар, ослањајући се на присталице уније — Висариона, Исидора и Григорија — преузима на себе председничку и водећу улогу у преговорима византијске делегације. За свега четири недеље царева унионистичка група је прихватила западне предлоге са свим теолошким финесама западног богословља, укључујући и латинске по-

грешне тврдње да је папа наследник апостола Петра, да је учитељ и судија целокупне васељенске Цркве.

Најзад, требало је и потписати саборску одлуку о унији Источне и Западне цркве. Грци, који су после смрти патријарха Јосифа били не само противници сједињења које је диктирао Рим, него и противници начина на који је цар са својим присталицама водио преговоре, одбили су да потпишу саборску одлуку. На сцену су ступили царски и папски агенти — претњама, молбама поклонима, обећањима. Најзад су сви који су за то били овлаштени — цар и 33 учесника — ставили своје потписе на предложени документ, осим Марка Евгеника и неколико делегата који су у правом смислу побегли са сабора (нпр. грузијски митрополит Григорије). Са западне стране одлуку о унији је потписао папа и 116 Латина. Кажу да је папа, када су га обавестили да Марко није потписао саборску акта, резигнирано одговорио: „Онда ништа нисмо урадили.“ Одслужена је заједничка литургија на којој је, 6. јула 1439. године, папа свечано објавио декрет (одлуку) о унији (сједињењу) Источне и Западне цркве.

И после уније...

Папа је тражио да му се преда Марко Ефески ради црквеног суда, да се место умрлог патријарха, нови патријарх изабере још у Фиренци. Грци су журили у Цариград, и избегли су све даље преговоре.

Вест о унији стигла је у успутна места и у Цариград још пре повратка делегата. Свуда је народ дочекивао црквене представнике са поругом и отвореним демонстрацијама називајући их „азимитима“ („азимус“ је бесквасни хлеб, који Латини употребљавају за Свето причешће). Висарион, велики поборник уније, видећи са каквом су мржњом делегати успут дочекивани, искрцао се на Криту и вратио у Рим. Исидор је у Москви осуђен на сабору 1441. год. као јеретик и затворен. Успео је да побегне и нађе уточиште у Риму. Постављен је за кардинала Римске цркве.

У Цариграду су нереди и бунт. На царско инсистирање за патријарха је постављен Митрофан, епископ кизички, као Митрофан II (1440—1443). За само три године свога патријарховања, у Цркви је направио много зла. Прогањао је и смењивао епископе противне унији. Цркве у којима су служили унијати, биле су празне. Митрофан је ушао у историју по надимку који су му дали православни — „миртофонов“

— то значи убица матере, то јест Цркве.

Патријарси александријски, Антиохијски и јерусалимски осудили су унију на сабору у Јерусалиму 1443. год. и поништили је. Без обзира на то, цар је после Митрофана уздигао на патријарашки престо још једног унијата: свога исповедника Григорија Маму, као Григорија III (1445—1450). Пошто је цар Јован умро 1448. г. наведена три источна патријарха су одржали синод у самом Цариграду 1450. г. и још једном осудили унију и унијате. Патријарх Григорије је био збачен и, као и остали издајници своје вере, умро у Риму 1459. г. дочекавши да својим очима види како последње упориште Византије, Цариград, нестаје са сцене историје, а да ни папа ни западне државе нису ни прстом макнули како би бар покушали да то спрече.

Нови цар, млађи брат Јована VIII, Константин XII Драгаш, очајнички вапије за помоћ папе и Запада против Турака, који су пред зидинама престонице. Уместо помоћи, папа шаље у Цариград бившег руског митрополита, кардинала Исидора да објави унију, јер то раније није урађено. У храму Свете Софије, у децембру 1452. г. то је свечано и извршено. Народ поново демонстрира. „Боље је да у Цариграду видимо турске турбане, него црквене римске клобуке!“ Цариграду није било спаса. У мају 1453. године Турци су ушли у град, а Исидор је успео да побегне у последњем тренутку.

Са падом Цариграда нестало је и уније закључене на Флорентинском сабору, који римокатолици сматрају за васељенски, а православни за још један неискрени, па стога и неуспели, покушај сједињења цркава на штету православља.

На место велике православне Византије и Цариграда као „другог Рима“ уздигло се православно руско царство и Москва као „Трећи Рим“. Монок Филотеј у свом чувеном писму цару Василију III из 1510. год. између осталог, написаће да су и Рим и Цариград пропали због греха отпада од праве вере, односно православља. „Два Рима су пала, а трећи (Москва) стоји, а четвртог никада бити неће.“

Али и оване „Трећем Риму“, поред многих невоља која му је наметнула историја, католичевања и унијањење у 16. и 17. веку, били су тежи и болнији од других историјских невоља. Није без разлога тамо до данашњег дана у народу остала изрека: „Папа римскиј страшњеје чјем хан кримскиј“ (папа римски је страшнији него (татарски) хан кримски). Али о томе другом приликом.

Јован Олбина

НА СВЕТОГА САВУ
(27/14. јануара)

Бог је диван у светитељима својим

Овако је певао цар Давид уз харфу и овако славослови небеска војска угодника и светитеља Божјих, који прослављајући Бога прославише себе. Човек је и створен да прославља Бога, јер само тако може прославити себе. То и јесте једини и прави позив и намена — животни задатак човека. Створивши га по Своем лику, Бог му је дао и моћ да буде саучесник Његове славе. Ни једног човека Он не шаље у овај свет без лика Свога. Зато је сваки човек по природи боголик, христостик. А онда, када је човек покварио лик Божји у себи, Бог постаје човек да би у човеку обновио Свој лик, и да би га уздигао до Бога, у коме је једина пуноћа и једино савршенство.

Оне, који су се одазвали свом назначењу (животном задатку), Бог је учинио саучесницима Своје славе, овећавао их је ореолом светлости, прославио их је као Своје светитеље. ¹Постали су пример остварења врховног циља и правог смисла човековог постојања, постали су со земљи и светлост свету (Мт. 5 : 13—14).²

Светитељи су најпотпуније схватили свој позив и собом посведочили ко је и какав је Бог, и ко је и какав је прави човек. Они нису учинили ништа више, осим што су се одазвали своме назначењу — животном задатку. Стога, светитељство није никаква утопија, неостварљива идеја, већ осведочени и потврђени пут од човека до Бога — пут на који свети апостоли не позивају појединце или изабране, него све: (1. Петр. 1 : 15—16).

Светитељство је једина пуноћа живота, јер живот је у Богу, а колико је у Богу и са Богом показује светост. Светост је мера живота, као што је грех мера смрти; и као што је у греху смрт тако је у светости бесмртност. Светитељи су зато једини и истински бесмртници у људском роду јер свеукупни својим бићем живе Богом и у Богу. И што је човек светији, у њему је све јаче и све живље осећање своје личне бесмртности и вечности.

Царске двери — средишна олтарска врата — на иконостасу из 17. века у српском православном храму Светога Николе у Пули.

Човек је једино биће које је способно да надиђе ову реалност и да се унутрашњим својим бићем учини сличним Богу. У томе невидљивом додиру са Богом — извором светости, човек постаје свети, достижући пуноћу свога бића, достижући „меру раста висине Христове“ (Ефес 4 : 13). Такав човек, божанском силом у себи делује на своју средину. Све са чим долази у додир, он собом доводи у Божју близину и Божју светост, уводи све у небеску атмосферу, и чини да све буде њоме прожето. Преобразивши и осветивши себе он преображава и све око себе, снагом самога Господа Исуса Христа, јер је живот светитеља уствари поновљени живот Господа Христа. Сваки светитељ може рећи заједно са апостолом Павлом: „Не живим више ја, него живи у мени Христос“ (Гал. 2 : 20).

Такав, прави човек, такав неуморни ревнитељ освећења и обожења своје личности а онда и свога народа, био је и јесте Свети Сава. Крстосан је пут узрастања од телесног човека до светитеља, од човека до Бога. И он, Растко син Немањин, коме су била отворена сва врата уживања овога света, мучио се над чудесном тајном смисла и циља тог истог света. И њега су растрзале мисли, грехом разбијеног и

поларизованог човековог бића, све докле док у свему није видео и доживео божански смисао, божански циљ и божанску вредност, док није у себи зачео и разрастао светованђелско осећање света. А онда, богомудри кнежев ић Растко, бескомпромисно и целовито приноси највећу жртву својој јединој Љубави — он себе предаје Христу — и умире Растко, а васкрсава смерни монах Сава. Он је знао да Христу, који је Себе цела дао за човека, може узвратити само предајући Му свецело своје биће.

Освећен љубављу Христовом, постао је лишен слуха и вида и за родитељске сузе, и за сјај круне, славу и богатство, и за младост и лепоту — ништа га није могло одвојити од љубави Христове. Све је чинио да би дух задобио власт над телом а Христос над духом. Христос му је био једини циљ, једина жеља и једина љубав. Све што је стајало између њега и Христа, савлађивао је силом љубави Христове. Атонска пустиња била му је духовна колевка. Његова христочежњива душа напустила је саблажњиви свет сујете да би у тишини самоће, молитвом и подвигом распламсао у души већ зажарену искру у несагориви огањ Христове љубави.

Само су Богу, који је створио срца наша и зна сва дела наша (Пс. 32 : 15), познати подвизи и труд богочежњиве душе младога Растка у миру и тишини светогорске пустиње. Ову тајанствену и невидљиву борбу, чије је поприште човеково, унутрашње биће, може да схвати, по мери своје моћи само онај, ко одлучно устане против зла и греха у себи и око себе. Такав борац и војник Христов био је млади Растко.

Растко је поставио себи за циљ, највиши домет до кога допиру човекове моћи — светлост, обожење, охристовљење. То је једино право и доследно сведочење љубави — узрастањем у љубави, сјединити се својом љубављу са Христом. Зато је његов пут био богочовечански пут Христов. И као што је Христос ради човека постао човек, тако је и он, ради љубави Христове свима био све. Он, царски син, био је и хлебар, и болничар и економ, и најстрожији испосник, и ненадмашни молитвеник (молитељ), не сматрајући да тиме нешто велико чини према жртви Богочовека Христа.

Његова душа, та прва њива Господња, било је поље његовог највећег труда, подвига и жртве. Али то није била и једина њива коју је он трудољубиво обрађивао. Друга њива Господња, коју овај неуморни еванђелски градитељ никада није заборављао, била је њива душе његовог народа. Свака његова акција била је права и по Богу, јер је потицала од просвећеног и охристовљеног ума. Богомудри светогорски подвижник је знао све болести и слабости свог народа, и зато је његова делатност била прва и спасоносна.

И прогрес, и култура, и просветитељство су нашли свој прави израз у просвећеној личности онога који је своју душу оплеменио истинском културом и просветио светитељском светлошћу. Показао је да је једини прави напредак и прогрес у победи над злом и грехом богочовечанским врлинама, и то само Христом и у Христу, прво у себи а онда у ближњима око себе. Показао је да је једина права култура душе доживети Бога као врхунску вредност и мерило свих вредности. Показао је да је једина права просвета светитељство, а да су светитељи прави просветитељи. Ван светости и свега онога што узводи светости нема просвете и просветитеља.

Свему је прилазио Христом и све је волео Христом. И свој народ је волео Христовом љубави и зато је био родољуб по Христу. Сви крштени народи били су му браћа у Христу, а не странци и туђинци. Његово родољубље је овећано двоструким ореолом: орео-

лом човекољубља и христољубља. Све му је приступао на прави начин, јер је за све имао право мерило вредности — Богочовека Христа. Није желео славу и величину јер се свега тога беше одрекао. Све што је чинио, чинио је ради љубави Христове, чинио је у славу Божју; у свему је прослављао Бога и зато је Бог њега прославио бесмртном и вечном славом. Његова величина је управо у одрицању од славе и части, а његова моћ није у моћи овога света, већ у смерној љубави Христовој — у ономе у чему је и данас жив, и то делатно жив, јер привлачи, покреће и снажи све што је Христово у свакој души гладној и жедној Христове светости. Тако је онај, који се одрекао највећих земаљских части — Богочовеком Христом — постао највећи и најславнији син свога народа.

Свако време у историји човечанства носи своје бреме слабости, страдања и немоћи. Ако ишта данашњем времену и данашњем свету недостаје, то су светитељи, и ако је у чему дух данашњег човека сиромашан и немоћан, а то је у поимању светости. Исувише се човек данашњице везао за ову реалност. Сузио је своје границе на некакву меру „просечности“ а њу одређује „већином“. Заборавио је, или свесно одбацио, основно правило новозаветне хришћанске философије живота: не прилагођавати науку Богочовека Христа духу времена, него дух времена прилагођавати духу Христове богочовечности.

Све што је од Бога вечно је и непроменљиво. Зато сваки покушај прилагођавања вечних божанских истина променљивим и пролазним жељама и стремљењима човековог духа је одбацивање еванђелске, богочовечанске философије живота. То прилагођавање Бога човеку и вечних истина пролазним идејама и схватањима је и осиромашило данашње време у светитељима и светости. Исувише се човек приземљио, па из своје приземне позиције тврди у својој гордој самоуверености, да је прошло време светитеља и време владавине духа над телом и Христа над духом. Свестан своје немоћи и своје личне самообмане, он се заклања иза празних и бесмислених фраза, као што су: „дух времена“, „темпо живота“, „економски и социјални услови“ итд. Али Бог се не да лагати. Хтео или не хтео да призна, човек нашег времена то осећа можда јаче него икада до сада. Своју самообману он доживљава у атомизираниости свога унутрашњег бића, у дезинтеграцији и дисхармонији својих моћи, жеља, осећања и милости. Осећајући да су сва задовољства и уживања овога

света само иронија његовом обесмишљеном бићу, човек хистерично бежи од себе у некакав самозаборав, у паралисање свести било како и на било који начин, бежи у бездан ништавила.

Поставши безосећајан за све вечно и божанско, он не прихвата никакав продор вечности у ову реалност, па стога не прихвата ни светитеље. Сведоци смо категоричког одбацивања, неразумевања и кривосхватања малобројних, Богом дарованих овом роду и овом времену, просвећених и охристовљених личности нашег времена, који, доследни Светоме Сави, наставише дело еванђелског градитељства, прво на њиви своје душе, а онда и душе свога народа. Ови весници благовести Христове осуђивани су јер су несхваћени, а несхваћени су јер надилазе границе ове уске датости до којих допире ум данашњег човека. У својој скучености човек грчевито покушава да све подведе под критеријум материјализованог и обесвећеног разума, проглашавајући све недоступно „болесном нереалношћу“, „заstraњењем“, или штавише „друштвеним проблемом и знаком против кога се треба борити“.

Не чине сада људи ништа ново, јер су то исто пре њих чинили заслепљени фарисеји, говорећи да Христос ђаволском силом чини чуда. Не чине они ништа ново, али ни грех њихов није ништа мањи од греха фарисеја, јер и ови у своме кривоумљу не препознају славу и силу Божју у светим и богоносним душама.

Једина нада овога времена је у еванђелској благодати (радосној висти), да никакав грех не може превазићи милосрђе Христово и да нема греха који Бог не опрашта, осим греха непокајаног! Стога, попут заблуделог сина, приступимо духовном оцу и родоначелнику нашем обраћајући му се речима:

Свети оче Саво, погледај на свој народ који је постао безосећајан за све вечно и божанско. Просвети га правом просветом, оплемени га правом културом, оживи га правим човекољубљем и христољубљем. Помози му да схвати да му је светост призив и да су светитељи били наши први државотворци. Уразуми га да у безразложном страху не устаје против ореола светости, већ да слави Бога у светитељима Његовим.*

М. Ж.

* (ср. Пс. 67 : 35)

ЦРКВА светих апостола Петра и Павла У РАЧИ КРАГУЈЕВАЧКОЈ

Храм Св. ап. Петра и Павла у Рачи Крагујевачкој саграђена је 1855. године, трудом и прилозима мештана Раче и околних села. Саграђен је од тврдог материјала у готском стилу са једним торњем и звоником на њему, а у свему налик на Саборну цркву у Београду. Градили су је мајстори Анастас Наумов и Јанко Марковић, а живописао ју је Милија Марковић из Београда „за време владавине кнеза Александра Карађорђевића и Архиепископа београдског и Митрополита српског Петра Јовановића“.

Према црквеним протоколима парохија рачанска постоји још од 1837. године, и на основу њих зна се да су у то време и надаље службовали следећи свештеници: Милосав Марисављевић, Драгутин Милошевић, затим Павле Јовановић, протојереј (†1891) и протојереј Милан Вукашиновић (†1902).

За време службовања ових свештеника помиње се и свештеник Стојан Васиљевић (†1884). При овој цркви служио је и протта Коста Јовановић, а служили су и Мијаило Ивановић, Василије Миловановић и Новица Жугић, као капелан проте Милана Вукашиновића. После смрти проте Милана Вукашиновића дошао је на парохију Милосав Ђокић (†1908).

По премештају проте Косте Јовановића, за председника шабачког Духовног суда, на његову парохију долази Петар Ђорђевић, а по смрти Милосава Ђокића, пароха II рачанске парохије, враћа се на исту свештеник Коста Јовановић и остаје до 1915. године када је постао окружни прота призренски, кога су Бугари убили за време окупације у Сурдулици.

Године 1915. на II рачанску парохију постављен је свештеник Војислав Марковић.

Повремено при овој цркви службовали су следећи ђакони: Живојин Јовичић, потоњи архимандрит и професор богословије; затим ђакон Војин Ђорђевић, Филип Благојевић и Милован Марковић, који је 10. фебруара 1929. године постао парох рачански на место проте Војислава Марковића.

Храм
Св. апостола
Петра и Павла
у Рачи
Крагујевачкој

МАЛИ КАТИХИЗИС

Срјетеније Господње

(15/2. фебруара)

„И када се навршише дани њихова очишћења — по Мојсијевом закону, однесе га (дете Исуса) у Јерусалим да га ставе пред Господа, као што је написано у закону Господњем: „Све мушко — што се прво рађа нека се посвети Господу“, и да принесу жртву како је речено у закону Господњем: „Пар грлица или два голупчета“.

И гле, у Јерусалиму је живео човек по имену Симеон, и то човек праведан и побожан који је очекивао Израилеву утеху, и Дух Свети беше на њему. Њему је Дух Свети прорекао да неће видети смрти пре но што види Помазаника Господњег (Спаситеља). И надахнут Духом дође у храм. И кад су родитељи уносили дете Исуса да поступе с њим по законском обичају, узео га на своје руке, благослови Господа и рече:

Сад отпустах с миром свога служиоца Господа, по речи својој, јер су моје очи виделе спасење Твоје, које си припремио пред свим народима, светлост за просвећење многобожаца и славу свога народа, Израиља!

И његов (детињи) отац и мајка чудили су се ономе што се говорило за њега. И благослови их Симеон, па рече његовој мајци: Види, овај је одређен да обори и подигне многе у Израиљу и за знак коме ће се противити, а теби самој мач ће пробости душу, да се открију мисли многих срца” (Лк. 2:22—35).

На Сретење Господње празнујемо доношење четрдесетодневног Исуса у храм.

Старац Симеон се није случајно нашао тога дана у храму. Њему је од Духа Светог обећано да неће умрети док не види Спаситеља света. И тога дана, када су праведни Јосиф и Пресвета Богородица донели малог Исуса у храм, он је по надахнућу Духа Светога дошао у храм и ту видео и узео на руке Спаситеља. Речи које је он изговорио том приликом (Сад отпустах...) чине молитву која се у нашој Цркви чита (или пева) на сваком вечерњем богослужењу (Није отпуштајући раба Твојего...), а исту молитву чита и свештеник по завршетку Свете литургије.

Године 1931. за ђакон рачанске цркве долази Стеван Живановић, а наредне 1932. дат је предлог да се од I и II парохије рачанске образује нова III парохија. Црквени суд актом Бр. 7784 од 30 јуна 1934. године извештава намесника лепеничког (седиште Раче Краг.) да је извршена регулација парохија и да је образована у Рачи III која ће носити назив „вишевачка“. Њен први парох био је рачански ђакон Стеван Живановић, који је рукоположен у чин свештеника 15. јула у Сремским Карловцима. Исте године 30. априла, а поводом регулације парохије у Рачи и лепеничком намесништву, Рачу је посетио викарни Епископ Тихон у пратњи судије Аћима Секулића.

Тешке ратне дане доживела је и црква у Рачи на коју су пале две гранате и исту доста оштетиле.

Првог априла 1951. године, као помоћник Архијерејском намеснику и пароху I рачанском проти Петру Ђорђевићу, постављен је јереј Славољуб Ветровић, дотадањи парох горњо-товарнички (Срем).

Године 1961. пензионисан је парох II рачански протонамесник Милован Марковић. У овој години отпочела је припрема за подизање новог црквеног трпезара.

У 1964. години завршена је изградња црквеног трпезара, крстионице и канцеларије.

Године 1969. на упражњену парохију II рачанску постављен је новорукополо-

жени свештеник Драгослав Сенић из Селевца.

У 1973. години отпочела је генерална обнова храма добровољним прилозима верника, а која ће трајати све до 1976. године.

Године 1978. протојереј Стеван Живановић, акријерејски намесник лепенички, разрешен је даљег опслуживања парохије I рачанске и на његово место постављен је новорукоположени свештеник Живомир Попадић. Исте године постављена је нова црквена ограда у порти цркве рачанске. У овој години 3. септембра служио је нови Епископ шумадијски Г. Сава.

Године 1979. у IV недељу Ускршњег поста Свештенички хор епархије шумадијске приредио је Духовни концерат на коме је присуствовао и Епископ Сава.

Одласком протонамесника Славољуба Ветровића у пензију у Рачи долази трећи млади свештеник Живослав Миловановић.

У последње време млади свештеници рачански воде акцију око подизања парохијског центра и 28. септембра 1986. године Епископ Сава је посетио Рачу и извршио освећење темеља будућег парохијског центра, а који обухвата: три парохијска стана, канцеларије, крстионицу и остале просторије. Ово импозантно здање, рад архитекте Мр Радослава Прокића, биће најлепши парохијски центар у Епархији.

(Из Летописа цркве рачанске)

Као посебан светосавски прилог у овом броју доносимо одломак из драмског реситала Маринка Весина, који представља покушај једног другачијег прилаза обради светосавских приредби. Реситал је први пут изведен у Новосадској саборној цркви на Светога Саву 1978. године, а извођен је такође и у Крагујевцу.

Мисао Светог Саве

КРОЗ ВЕКОВЕ ДО НАШИХ ДАНА

(о д л о м а к)

II ПОЈАВА

(На сцену долазе радник и радница, поносно, уздигнуте главе)

РАДНИК:

Моје су руке жуљевите, а мисли муљевите...
Учио сам и ја, браћо моја, у раду другови, ко сву несрећу створи.
НЕСЛОГА ЈЕ ЦРНА КУГА, да смо брата и друга,
сахранили и оплакали, ми, народ српски — мали,
али и синови хероја, који су смело полазили у окршаје
најљућег боја,
и кртили се и молили се, у борби као челик, калили се...
Призивали су Бога и Саву Светитеља, у смрт се одлазило
у име Христа Спаситеља...
Тако је било у нашој, минулој борби, то знају многа
бојишта и народи,
широм Србије и Југославије.
Тада смо били хероји...
ЈЕР СМО ВЕРОВАЛИ У БОГА, А ГЛЕ, ДАНАС, СРЕД ОВОГ
НАШЕГ — СЛОБОДНОГ ДОБА,
НЕКИ ПИШУ И ГОВОРЕ, ДА ОНИ, КОЈИ ВЕРУЈУ
И БОГА ПОШТУЈУ,
ДА ОНИ НИСУ ОДВАЖНИ И СМЕЛИ, ДА СУ КАО
ЛИСТОВИ СВЕЛИ...

БЕСЕДНИК:

То су заблуде и незнања, то је занос варљивог сања...
Настави, говори, брате-раднице, благостања расаднице.

РАДНИК:

Овладали смо, у име Бога, техником, и свом технолошком
проблематиком производње од мотора и електрике,
зар свеколике фабрике,
мостови, путеви и пруге, не говоре, да смо ми радници,
као опруге, савитљиви и довитљиви. Радимо,
бољу будућност градимо,
али, ко нас покреће и снагу даје?... Само сунце,
што умиљно сјаје,
зна, да је са нама Бог и завет рода читавог,
да без вере у Бога, не долазе, ни напредак, ни слога,
ни у дому — у породици, на градилишту као ни у фабрици,
па, ни у људској заједници.

РАДНИЦА:

Ја сам по занимању ткаља, а моја мајка-сељанка,
и вечита праља,
умивала је и подизала многобројна чеда,
а поља жедна окопавала је мотиком и натапала сузама,
али не и без вере, да се обиља берићета мере,
по божанској вољи и хтењу, и као на поноћном бдењу,
у родитељском дому за Крст се знало, с Крстом и с Богом,
радило се, почивало и устајало, рађало и умирало...

БЕСЕДНИК:

О, сестро моја, како је тужна, али и велика младост твоја.
Реци ми, шта данас радиш, да ли се још увек ти Богом
снажиш?

РАДНИЦА:

Школу сам, помоћу Божјом, изучила, доста се намучила,
да постанем примерна грађанка, али и чврста хришћанка.
У зноју лица хлеб зарађујем, Бога благосиљам,
а не да га псујем.
Гледам танане нити влакна, које је Бог, пре људи саткао,
у свакој потки и предиву, молим се том —
недокучивом Диву,
Богу се молим и Крсту, на коме је распет,
јер тај судбински сплет
Бога и Крста, он је као десет људских прста,
што од искона пате, радећи, срећније дане градећи.
Ако Бог буде дао, те постанем мајка, знаћу,
да није успаванка,
за кћер или сина, да је дар са небеских висина.
Учићу децу своју о Богу и нашем Светом Сави,
бившем краљевићу Растку,
и да не пригрле живота маску,
да схвате, да је Голгота пут до Васкрсења,
да без Бог нема ни среће, нити спасења.

РАДНИК:

За ову земљу нашу и слободу, ДАЛИ СМО КРВ, а не воду.
Пало је као жито, младо, незрело, безброј синова
наших и кћери,
и, НИКО ДАНАС НЕ МОЖЕ ДА МЕРИ НАШУ СВЕСТ И
НАША ХТЕЊА,
ШТО ИДЕМО У СРЕТАЊЕ БОГУ И НАШЕМ УЧИТЕЉУ И
ПРОСВЕТИТЕЉУ, СВЕТОМ САВИ,
јер ЊЕГА славе сви,
па и НАША РАДНИЧКА СРЦА, И КО СМЕ ОНДА У
НАША УВЕРЕЊА ДА ПУЦА?...
НЕ ДАО БОГ, ДА НА УМ ПАДНЕ САТАНИ,
ОВА ЗЕМЉА ЈОШ ЈЕДНОМ ДА СЕ БРАНИ,
МИ ЋЕМО ПОНОВО, НА ПОЗИВ УБОЈНЕ ТРУБЕ,
ОСТАВИТИ ДОМОВЕ, ДЕЦУ И ЉУБЕ,
СПРЕМНИ ДА ЖИВОТ ДАМО ЗА ОТАЏБИНУ И СЛОБОДУ,
то је наш дуг Светоме Сави и васколиком роду.
Радам и свешћу с вером у Бога, исписана је наша
нерушива слога,
за народ, за Цркву, свету, православну,
одану данашњем дану,
па нека у овом светом храму одјекне химна НАШЕ ВЕРЕ,
ПАМТИТЕ! НИКАКВИМ АРШИНОМ, НАША СЕ
УБЕЂЕЊА НЕ МОГУ ДА МЕРЕ!...

ЛЕТОПИСАЦ:

Хвала Ти Боже и Свети Саво,
на овом великом дану, јер, окупи смо децу Православну,
да чују, да схвате, и памте, па и ти, невернице — брате,
МИ НИСМО ИЗРОДИ И МИНЕРИ ДАНАШЊИЦЕ,
ми нисмо злослутне птице,
МИ СМО ГРАДИТЕЉИ БРАТСТВА, СВИХ ЉУДИ,
СВИХ ВЕРА И УВЕРЕЊА,
а наша хтења плове пут неба,
ЈЕР БОГ НАМ БАШ ДАНАС ТРЕБА.
НАМА ЈЕ БОГ ПОТРЕБАН, да постанемо вреднији и бољи,
љубав братска да нама овлада,
и НИКАД ДА НЕ БУДЕ РАТА?
ДА РУКУ НЕ ДИГНЕ БРАТ НА БРАТА
И СУСЕД НА СУСЕДА,
ДА ВАЗДА БУДЕ МИРА И РЕДА, ДА ДУШАМА НАШИМ

СПАСИТЕЉ — ХРИСТОС ОВЛАДА,
да се живи и ради, да се не пати и страда.
Још један запис у летопис, у тај вечити живота спис,
о данашњој прослави и крсној слави
народа Српског и Православног, народа Богу оданог.
Чујте ме, браћо драга, сестре миле и децо,
дечице најмилија,
нека ова рапсодија наших пролећа, из године у годину,
буде све већа, светлија,

СВЕТОМЕ САВИ ЈОШ МИЛИЈА...

А сада, као и некада, када се клонуло, када се пада,
дај нам, преблаги Боже, да нам се љубави множе,
да из својих духовних дубина ускликнемо:
У СЛАВУ БОГА — ОЦА, СИНА И ДУХА — С ВИСИНА,
У СЛАВУ СВЕТОГА САВЕ — НЕМАЊИНА СИНА,
НЕКА ОДЈЕКНЕ ХИМНА
КОЈОМ СРПСТВО СЛАВИ:
УСКЛИКНИМО С ЉУБАВЉУ СВЕТИТЕЉУ САВИ!

Епископ шумадијски др Сава у Бечу

Преосвећени Сава, епископ шумадијски, одржао је на екуменским скуповима у и Салцбургу предавање о актуелним пасторалним проблемима.

На позив римокатоличке фондације „Про-оријенте“, епископ шумадијски др Сава боравио је у Бечу од 24. до 29. октобра 1986. Епископ је одржао у Бечу и Салцбургу предавање на тему: „Пристап верника Светој литургији на примеру шумадијске Епархије“. Предавање је у бечким црквеним круговима и шире изазвало велико интересовање и у потпуности приказало нови талас побожности и рада са верницима у овој епархији.

Као илустрација послужила је изложба свих издања „Каленића“ која је од стране посетилаца са интересовањем разгледана. Све изложене књиге су садржане у каталогу на српском и немачком језику; каталог је сачинио дипл. теолог Милош Весин, а штампан је у епархијској штампарији у Химелстиру.

Ово је први каталог ове плодне установе шумадијске епархије.

Међу угледним бечким личностима предању је присуствовао нови бечки архиепископ др Гројер. Ово му је уједно и прво наступање на једном екуменском скупу. Монсињор Гројер се похвално изразио о предавању које третира актуелне пасторалне проблеме и изналази могућности како веру и Цркву у данашње време приближити људима, нарочито младима.

Преосвећени Епископ Сава је истовремено био и гост наше цркве у Бечу. У суботу 25. октобра присуствовао је вечерњем богослужењу у нашем храму, а после је у црквеној сали отворио изложбу књига издања „Каленића“ и опширно говорио о подухватима и достигнућима на пољу црквене издавачке де-

Никанор

СРПСКИ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП
НОВОСАДСКО-БАЧКИ,
СОМБОРСКИ, СЕГЕДИНСКИ
И ЈЕГАРСКИ

Нашу Цркву је опет задесио тежак удар, јер се њени епископски редови поново проређују. Шестог новембра 1986. године Српска црква је у своју читулу уписала име Епископа бачког Никанора, свог најстаријег архијереја по хиротонији. После дугогодишње болести прибродјао се Епископ Никанор својим претходницима на бачком трону: Митрофану и Иринеју.

Животна књига Недељка Иличића отворена је 1906. године у Новом Бечеју, у Банату, у скромној ратарској породици. Жеља његових родитеља била је, да им једино заживело дете постане свештеник. После завршене гимназије, у родном месту и Великом Бечкерек, одлази у некадашњи Српски Сион да учи богословске науке, које ће завршити на Богословском факултету у Београду 1930. године.

Родитељску бригу водио је о њему племенити Епископ темишварски Георг-

латности у својој Епархији. Изложбу је, како на отварању, тако и сутрадан са запаженим интересовањем разгледао велики број верника.

Сутрадан је Преосвећени служио архијерејску Свету литургију на којој је у чин ђакона рукоположен богослов Милутин Ђурић из Обреновца. Интересантно је напоменути да је М. Ђурић, као гостујући радник у Бечу, са успехом полагао испите у Богословији Св. Саве у Београду; од стране епископа западноевропског г. Лаврентија постављен је за пароха у Дортмунду.

Поред Владичиног ђакона из Крагујевца у Светој Литургији су саслуживали: месни парох, ђакон и два свештеника из Обреновца, један из Шапца и један из Конатица, који су дошли у Беч да увеличају свечани чин рукоположења новог свештеника. Епископ је дивно поучио народ, а новоме кандидату предочио тешкоће и лепоту свештеничког позива.

Све ово било је прворазредни догађај у Бечу, и дуго ће се о њему говорити. Свакако да ће посета епископа шумадијског др Саве допринети даљем напретку црквеног живота у Бечу.

Д. В. Г.

гије (Летић), за све време школовања, дајући му моралну и материјалну помоћ. У току школских ферија упућивао га је у фрушкогорске манастире, нарочито у манастир Гргетег, где је одлично савладао црквено појање и постао један од најбољих његових познавалаца. Бог га је лепим и пријатним гласом, којим је произносио богатство православља израженог у византијској химнографији.

Архимандрит Сава (Трлајић), потоњи мученик — Епископ горњокарловачки, замонашио га је по чину мале схиме, као настојатељ манастира Крушедола, на Ђурђиц 1930. године, Епископ Георгије га је причислио манастиру Светога Ђурђа (Темешварска епархија). На Светог арханђела Михаила рукоположио га блажене памјати Епископ Георгије у истоименом храму у Новом Кнежевцу за јерођакона, а пет година доцније одликовао правом ношења црвеног појаса. Блаженопочивши Епископ банатски Викентије га је, 1939. године, рукопродвиго у чин протођакона.

Одмах после рукоположења у чин јерођакона, Епископ Георгије је поставио младог јерођакона Никанора за ђакона при Светоуспенском храму у Великом Бечкерек, а Министарство просвете га је поставило за суплента у тамошњој гимназији. У овом граду ће остати све до свога избора за епископа. Као професор сарађивао је протођакон Никанор у Гласнику СПЦ и у Духовној стражи. Уџбеник из Литургије, за четврти разред средњих школа, из тих предатних дана, остао је у рукопису.

На првом послератном заседању архијерејског сабора изабран је, са другом петорицом, 20. маја 1947. године, за Епископа горњокарловачког. Њих петорица ће поднети „тјаготу дневнују“, а најмлађи од њих, после вишегодишњег затвора, ће их најраније напустити и преселити се у вечност.

Блаженопочивши Митрополит загребачки Дамаскин рукоположио је протођакона Никанора 24. маја 1947. године у Придворном патријаршијском храму у Београду у чин јеромонаха. Трећи дан Духова исте године, Патријарх Гаврило, уз сарадњу Епископа злетовско-струмичког Викентија и шумадијског Валеријана, хиротонисао га је за епископа.

Избор Епископа Никанора, као и Митрополита Дамаскина, напала је дневна штампа, а у томе је предњачила „Српска ријеч“, једини ћирилски лист у Хрватској (за време Аустроугарске било их је 14!).

Устоличење је обавио у Карловцу, 29. јула 1947. године, Митрополит загребачки Дамаскин. Верници су позивани да бојкотују устоличење. Ипак је црква била пуна верујућег народа. Архијереји су у Карловац ушли преко њива засејаних

Блаженопокојни епископ бачки
НИКАНОР
(рођен 1906. сп. 1947—1986)

кукурузом. Морао се млади Владика горњокарловачки сетити речи Спаситељевих: „Гле, ја вас шаљем као овце међу вукове... (Мат. 10 : 16). али је из историје Цркве знао да су овце победиле вукове.

Владика Никанор је дошао на Епархију у којој је српски православни живаљ преполовљен за време усташке страховладе, свештенство поубијано и помрло по логорима и у изгнанству, цркве порушене, неке за време рата, а неке после рата. Остало је двадесетак преживелих свештеника и неколико читавих цркава. Трпео је оскудицу заједно са својим малобројним свештенством. Горак је био хлеб духовног сина Владике мученика Саве (Трлајића), а ништа слађи неће бити и следећем Владици. Прерано је говорити шта је урадио и шта је могао урадити у Горњокарловачкој епархији први послератни архијереј.

Горњокарловачки владика Никанор је добио од своје Цркве и администрацију Далматинске епархије. Убрзо је похитао да прими администрацију. Међутим, у Кистању је претучен, као и Митрополит

Дамаскин када је дошао у Пакрац да прими администрацију Пакрачке епархије.

На редовном заседању Св. арх. сабора 1951. године, Епископ Никанор је изабран за Епископа сремског. Успео је да обнови једно крило Новог патријаршијског двора и да се усели, заједно са епархијским канцеларијама, а такође и оронулу фасаду Саборне цркве. Ревносно је путовао по Срему и славонском делу Епархије. Обилазио фрушкогорске манастире, туговао над њима, писао о тим разореним светињама, али није дочекао да види ни почетак њихове обнове.

У време епископовања Владике Никанора у Срему већ се почео гасити живот Епископа бачког Иринеја, који се преселио у вечни живот 1955. године. На редовном заседању Св. арх. сабора исте године, Епископ Никанор је изабран за Епископа бачког, јер се веровало да ће он подражавати свога великог претходника, који је поставио високу ноту, коју није било лако издржати.

Послератне прилике измениле су и физиономију Бачке епархије. Појавили су се нови проблеми. Најтежи проблем је био духовно збрињавање новонасељених Срба из разних крајева Југославије, који су се населили и у оним местима где није било православних храмова. Међутим, ни Владика Никанор није био те среће да освети један нови храм или да организује богослужбени живот у свим овим местима. Систематски је спречаван и застрашиван од своје најближе околине, која му је годинама живот загорчавала. Његов живот је протекао у сталном напору и муци.

Неколико пута је представљао Српску цркву на свеправославним састанцима. Са Митрополитом Дамаскином провео је неколико месеци, 1962. године, у САД и Канади, у посети тадашњој Америчко-канадској епархији. Биран је неколико пута за члана Св. арх. синода. Администрирао је епархијама: Далматинском, Шабачко-ваљевском, Сремском и Будимском. И поред свих тих дужности је успео да сарађује у нашим црквеним листовима. Писао је чланке, углавном, историјске садржине.

Владике Никанора више нема међу нама. Из наше средине уклонила се једна Богом саздана красота. Нећемо више чути његов милославни глас. Послужио је својој Цркви као свештеномонах скоро педесет шест година, а као архијереј непуних, тешких четрдесет година. Зато ће се Она молити за блажени покој његове душе, у жељи да Бог буде милостив према њему, и да га награди за оно што је учинио добро у земаљској Цркви Христовој.

САВА, епископ шумадијски

На годишњицу од упокојења

✠ ЖИВОТА АРУНОВИЋ протојереј у пензији

Дана 28. јануара 1986. године, у својој 81. години упокојио се у Господу протојереј Живота Аруновић из Крагујевца.

Сахрана је обављена 29. јануара на Варошком гробљу у Крагујевцу. Истога дана служена је и заупокојена литургија у Гробљанској цркви.

Опело над покојником извршио је епископ шумадијски Господин др Сава, уз саслужење 17 свештеника и једног ђакона.

Сахрани покојног проте Животе присуствовао је велики број његових поштовалаца, његових бивших парохијана, више његових ученика, којима је у своје време као вероучитељ предавао веронауку, и велики број крагујевачких интелектуалаца — пријатеља његове деце.

Од покојног проте Животе опростио се протојереј — ставрофор Драгомир Крстић, који је поред осталог истакао смиреност, честитост и ревност покојника на повереном послу и у целокупном његовом животу.

Прота Живота родио се у селу Лужницама, 22. јуна 1905. године. Гимназију је завршио у Крагујевцу, а богословију у Битољу 1928. године. Рукоположен је за свештеника 1929. године и постављен за пароха врановачке и доњо-штипљанске парохије, при храму у Багрдану, где остаје до 1936. године. Са успехом полаже вероучитељски испит 1936. године и бива постављен за вероучитеља у Крагујевцу, на којој дужности остаје све до 1946. године.

После престанка предавања веронауке у школама остаје без посла и настају за њега дани немаштине, мукотрпног рада на имању и многа понижења. Све то прота Живота са супругом Стаменком, сином и са две кћери, смирено подноси и једини приход за живот, осим са имања био је и приход од часова које су његова деца давала другим ђацима.

Захваљујући разумевању блаженопочившег Митрополита Јосифа, братској љубави и разумевању крагујевачких свештеника пок. проте Драгослава Величковића и Проке Мирчетића, а доцније и разумевању блаженопочившег Владике Валеријана и садашњег Епископа Саве, прота Живота налази поново могућност да пастирствује и да пристојно живи. Као пензионисани парох све до пре три године опслуживао је упражњену парохију у Доњој Сабанти.

Вредно је и значајно истаћи да је прота Живота Аруновић за само седам и по година, колико је био парох врановачке и доњо-штипљанске парохије успео да организује народи да сазида две цркве у селу Врановцу и у селу

ИЗЈАВА ЗАХВАЛНОСТИ

Доње Штипље код Светозарева, што сведочи о његовој изузетној љубави раду и односу са људима.

За свој рад и своје дело прота Живота је прво одликован правом ношења црвеног појаса, а затим и високим чином протојереја.

Живомир Миловановић
свештеник

Каленић

ГОДИНА IX
49 (1/1987)

издаје Српска православна епархија шумадијска.

Издаје шест пута годишње.

Уређује одбор. Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић

Уредништво и администрација:

„Каленић“, Маршала Тита 67,
34000 Крагујевац
Телефон: 034/32-642

Текући рачун: „Каленић“
издавачка установа Епархије
шумадијске. Број жиро-рачуна
61700-620-16-80691-14-62-00684-1
Број девизног рачуна: 12-62-25641-1
Југобанка — Крагујевац

Штампа: РО „Сава Милић“
Земун, Маршала Тита 46—48

Тираж: 12.000 примерака

Цена: 100,00 динара примерак

Годишња претплата 600,00— д. а за иностранство: 15 ам. долара.